

Rudolf Rasch

Duizend brieven over muziek van, aan en rond
Constantijn Huygens

1610

Verwijzingen naar deze tekst graag op de volgende manier:
Rudolf Rasch, Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens: 1610
<https://huygens-muziekbrieven.sites.uu.nl/>
Voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen en correcties: r.a.rasch@uu.nl
© Rudolf Rasch, Utrecht/Houten, 2018
24 juli 2018

CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
AAN MARCUS DE VOGELAER JR. (AMSTERDAM)
4 MAART 1610
9

Naar aanleiding van het ontvangen van snaren en een muziekboek van De Vogelaer.

Samenvatting: Huygens bedankt Marcus de Vogelaer jr. voor het zenden van snaren en van een [muziek]boek.

Bijlage: LENTULÈ MISISTI (Huygens 1610; Gedichten 1, p. 23, Meer 2004, pp. 68-69).

Over een antwoord door De Vogelaer is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIV, nr. 15, fol. 22: brief (enkelvel, 20x32cm, a|b; autograaf).

Uitgaven op papier: Worp 1, nr. 9, p. 5: onvolledig (<Ceterum, ... commendem?>), rest samengevat. — Rasch 2007, nr. 9, pp. 238-240: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Margaretha van Valckenburgh; Johan de Vogelaer; Marcus de Vogelaer sr.

Plaatsen: Alkmaar; Republiek (Verenigde Nederlanden); Utrecht.

Glossarium: chorda (snaar); fides (snaren=luit).

Transcriptie

Probo et honesto juveni Marco de Vogelaer, cognato mihi plurimum colendo.

Amstelreodamum.

Salutem plurimam dicit.

Jam vir es, laudo, gratiasque, mi Marce, quam maximas ago cum pro libro tum maximè pro chordis, quarum certè indigentissimus eram. Jam prorsus oblitum te mei arbitrabar, quod tam diu sine ullis litteris cunctabare (non perpendens omnes undique aquas congelatas). Jam verò contrarium reperio: stas promissis. Ignoscas, oro, quod tam inhonestè duos petierim fasciculos. Nesciebam, ita vivam, jam et fratrem tuum Joannem discere fidibus. Quod cum ita sit, nimium etiam, etsi tantum dimidium, misisse videris. Sed cum vos etiam indigebitis, par pari referam, vicissimque impertiar. Jam quidem chordæ hic nullæ (nec enim, si fuissent, à te tam audacter petissem), ideoque tuæ tanto mihi gratiores.

Ceterum, mi Marce, quid scribam? De Republicâ? De novis hisce Ultrajectensibus seditionibus? Ista meum superant captum, neque aliquid scio. De Alcmariensibus? Tantundem. Quid ergo? Quam ut te Deo Optimo Maximo commendem? Valebis igitur, et utrique parenti, fratribus et sororibus precaberis à nobis læta et felicia. Hagæ-Comitis, 4° Nonas Martias MDCX.

Tuus si quis alius,
Const. Huygens, annorum 13, 1610.

Vertaling

Aan de waarde jongeheer mijn neef Marcus de Vogelaer,

te Amsterdam.

Beste Marcus,

¹Je hebt woord gehouden, werkelijk, mijn Marcus, en ik dank je zeer zowel voor het boek als in het bijzonder voor de snaren, die ik beslist zeer nodig had. Eerst dacht ik dat je mij helemaal had vergeten, omdat je zo lang talmde zonder zelfs een brief te sturen (terwijl ik er geen rekening mee hield dat overal het water was bevroren). Maar nu ondervind ik het tegendeel, namelijk dat je je aan je beloften houdt. Vergeef mij, vraag ik je, dat ik zo brutaal om twee boeken heb gevraagd. Ik wist niet, zowaar ik leef, dat ook je broer Johan [de Vogelaer] bezig was om op de luit te leren spelen. Want nu dat zo is, komt het mij voor dat je, hoewel slechts de helft, al te veel hebt gestuurd. Maar wanneer jullie zelf ook iets te kort zullen komen, dan zal ik het gezondene met gelijke munt terugbetalen, en jullie op mijn beurt iets doen toekomen. Maar er zijn hier geen snaren (als dat wel zo was, dan had ik ze niet zo stoutmoedig aan jou gevraagd), en daarom ben ik des te dankbaarder voor de jouwe.

Verder, Marcus, wat zal ik schrijven? Over de toestand in de Republiek? Over de recente onlusten in ²Utrecht? Dat gaat mijn begrip te boven, en ik weet er niets van. Over die in ³Alkmaar? Hetzelfde. Dus wat dan? Hoezeer ik je aanbeveel in de gunst van God? Het ga je goed en ik wens namens ons je beide ⁴ouders, je ⁵broers en je zussen alle geluk en voorspoed. Den Haag, 4 maart 1610.

De jouwe als wie dan ook,
Constantijn Huygens,
13 jaar oud, 1610.

---

1. Marcus de Vogelaer jr.'s belofte om snaren te sturen moet zijn gedaan tijdens het bezoek dat de jonge Huygens in gezelschap van zijn vader Christiaan Huygens in januari 1610 bracht aan de familie De Vogelaer in Amsterdam. Huygens beschrijft dit bezoek uitvoerig in zijn (Latijnse) gedicht 'Ὀδοπορικοὸν' [Reisgedicht] (1 april 1610; Gedichten 1, pp. 18-23, Meer 2004, pp. 70-79).

2. In Utrecht had de burgerwacht op 21 januari 1610 (Oude Stijl) een wisseling van het stadsbestuur afgedwongen met minder invloed van de aristocratisch gerichte Staten van Utrecht. Eind maart zond de Staten Generaal troepen om Utrecht te bezetten, hetgeen door een compromis werd afgewend. Omdat de opstandigen teveel wilden werden de vernieuwingen per decreet van de Staten Generaal op 5 mei (Nieuwe Stijl) alsnog teruggedraaid. Zie D.A. Felix, *Het oproer te Utrecht in 1610* (Utrecht 1919).

3. In Alkmaar waren in 1609 onlusten uitgebroken naar aanleiding van de samenstelling van de vroedschap. De Staten Holland stelden begin 1610 orde op zaken. Zie J.C.M. Cox, «*De Heeren van Alkmaar*»: *Regeerders en regenten, vroedschap en raad 1264-2005* (Alkmaar 2005), p. 13.

4. Marcus de Vogelaer sr. en Margaretha van Valckenburgh.

5. Het gezin De Vogelaer was een groot gezin: Marcus Jr. was de oudste van meer dan tien kinderen. Huygens onderhield later nog contacten met verschillende broers en zussen, onder wie Isabeau de Vogelaer, later echtgenote van Huygens' huisleraar Johan Dedel.

CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)

AAN 'KAREL'

9 MAART 1610

9A

Samenvatting: Huygens beveelt 'Titius' [gemodelleerd naar Johan Dedel?] bij 'Karel' aan, bij welke gelegenheid hij 'Titius' ook 'musicus' noemt.

De onderhavige brief is een aanbevelingsbrief, gericht aan een zekere 'Karel' en ten behoeve van een zekere 'Titius,' in verband met een reis naar Duitsland, die deze laatste wil ondernemen. Vermoedelijk is de brief gefingeerd, vanwege de volgende overwegingen. (1) Uit Huygens' omgeving is geen 'Karel' bekend, aan wie de brief gericht zou kunnen zijn. (Karel van der Noot lijkt geen goede kandidaat.) (2) Het lijkt dat Huygens op 13-jarige leeftijd iemand met vrouw en kinderen nog niet met 'mi Carole' zou kunnen aanspreken. (3) De originele brief is bij Huygens gebleven of weer terechtgekomen, wat erop moet wijzen dat hij óf niet verzonden is, óf aan een familielid of zeer goede bekende. Er is evenwel noch een familielid noch iemand uit de naaste kennissenkring bekend met de naam Karel. (4) Dat de brief niet verzonden is, wordt bevestigd door de afwezigheid van een adres. (5) De aanbevolen persoon, 'Titius,' lijkt wel op Johan Dedel gemodelleerd, i.v.m. met de kennis van het Grieks, de exacte vakken, en vooral ook de vierjarige studie in de rechten. Van een Duitse reis van Dedel is overigens niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIV, nr. 13, fol. 19: brief (enkelvel, 20x32cm, ab | -; autograaf).

Naam: Titius.

Plaats: Duitsland.

Glossarium: musicus (musicus).

Transcriptie

Salutem plurimam.

Miraberis forsan, cum tam rarò ad te scribam, cur jam tandem? Ecce causam. Titius meus Germaniam cogitat, et, cum earum regionum ignarus sit, rogavit me ut se aliquibus ibi seu amicis seu vobis honestisque viris commendarem. Ego, ut amicissimus, ei facturum promisi.

Juvenis certè est cum probus tum doctissimus, linguæ Græcæ peritissimus, orator eloquentissimus, poëta optimus, arithmeticus, geometricus, mathematicus, musicus; nec horum omnium vulgariter tantum, ut alii solent, doctus, verum doctissimus. Plurimas præterea frequentavit academias, medicinam etiam et theologiam primis labris attigit, sed principalis semper studiorum scopus fuit jus, cui jam quadriennium diligentissimam operam dedit. Hunc tibi, mi Carole, maximopere commendo, et per omnem amorem, quo me complecteris, rogo ut eum, sive in cubiculo conducendo, sive aliis, quantum potes, operæ dare velis. ¹Tam gratum id mihi erit, quam | b | quod gratissimum.

Hisce vale cum uxore, liberis cæterisque omnibus. Hagæ-Comitis, VII° Idus Martias 1610.

Tuus ex animo,
Constn. Huygens, annorum 13, 1610.

---

1. Cicero, *Epistulæ ad Familiares*, XIII, 3, 1: 'Tam gratum id mihi erit, quam quod gratissimum.' Het gaat hier om een brief van Cicero aan Memmius (50 v.Chr.) om een zekere Aulus Fufius aan te bevelen.

Vertaling

Beste Karel,

Je vraagt je misschien af, omdat ik je zo weinig schrijf, waarom ik nu dan wel schrijf? Zie hier de reden. Mijn Titius denkt erover om naar Duitsland te gaan, en, aangezien hijzelf onbekend is in die streken, vroeg hij mij of ik hem bij enkele vrienden of bekenden en goede mensen aldaar wilde aanbevelen. Omdat hij een groot vriend van mij is, heb ik beloofd dat voor hem te zullen doen.

Deze jongeman is zowel rechtschapen als geleerd, zeer ²bedreven in de Griekse taal, een welsprekend redenaar, een voortreffelijk dichter, bedreven in de rekenkunde, de meetkunde, de wiskunde en de muziek, en in dit alles niet, zoals meestal, in zekere mate, maar werkelijk in hoge mate. Hij heeft heel wat universiteiten bezocht. Hij heeft zich er de eerste beginselen van de medicijnen en van de theologie eigen gemaakt, maar het voornaamste doel van zijn studies was steeds het recht, waarop hij nu reeds vier jaar lang al zijn inspanningen richt. Hem dus, mijn Karel, beveel ik ten zeerste bij je aan, en terwille van de vriendschap die jij mij betoont vraag ik jou of jij je, door voor hem een kamer te huren of op andere manieren, voor hem wilt inspannen, zoveel als je kunt. ³Ik zal daarvoor dankbaar zijn als voor wat dan ook op de hele wereld.

Het ga je goed, en ook je echtgenote, je kinderen en alle anderen. Den Haag, 9 maart 1610.

Geheel de jouwe,
Constantijn Huygens, 13 jaar oud, 1610.

---

2. De nu volgende opsomming volgt met enige vrijheid het patroon van de zeven vrije kunsten.

3. Cicero, *Epistulae ad Familiares*, XIII,3,1: 'Ik zal daarvoor dankbaar zijn als voor wat dan ook op de hele wereld.'

CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
AAN ZIJN VADER CHRISTIAAN HUYGENS SR. (JUTFAAS)

16 APRIL 1610

10

Samenvatting: Huygens verontschuldigt zich dat hij niet heeft geschreven. Hij heeft verzen geschreven en Maurits op de luit onderwezen. Ook meldt hij zijn vorderingen bij het paardrijden.

Over een antwoord door Christiaan Huygens sr. is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIV, nr. 11, fols. 14-15: brief (dubbelvel, 20x31cm, ab | d; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 1, nr. 10, p. 5: samenvatting.

Namen: Johan Dedel; Susanna Hoefnagel; Elisabeth Huygens; Geertruida Huygens; Maurits; Johan (stalknecht).

Plaatsen: Bergen-op-Zoom.

Titels: ‘Ὅδοιπορικοὸν’ (Huygens 1610; gedicht).

Glossarium: psalterium (psalmboek); testudo (luit).

Transcriptie

A Monsieur

Monsieur Huygens, Secrétaire d’Estat,

à Jutphaes.

Salutem plurimam.

Purgatum me venio, colendissime pater. ‘At qui?’, dices multimodis. Accipe has igitur excusationes. Usque hunc diem nescivi, ita me Deus amet, petiisse nostras te litteras, quas jam primum mater nobis dixit omnibus tuis literis flagitasse. Quin etiam ipsi sæpe mirati quid obstaret, cur non per matrem nobiscum expostulares de non missis litteris. Otium præterea nec tempus fuit.

Quanquam vulgarem hanc excusationem existimabis, quam vel desides proferre solent, non est reverâ vel te iudice, si rem perpendas. Omne enim tempus describendis Joanni et mihi versibus impendo; totus in illis. Nec tamen hoc tantum, verum etiam docendus mihi Mauritius testudine; illi etiam tempus impendendum, ut ipse jubes.

Equitandum etiam est, licet non ideo tantum temporis intermittatur. Joannes enim, qui nos docet, non tam crebrò venit, sed sæpius singulis hebdomadis bis terve. Jam octiduum est cum non equitaverimus. Nos tamen reverso te plus quam discedente sciemus, uti spero, nam ipse interdum jam nos cepit laudare, quod numquam alias. Ex eo facile audire est nos profecisse. Rogavi illum alias an nondum citò ocreis et calcaribus incedendum | b | esset. Ille ‘Ubi vis’ inquit. His igitur cum indigeam, velim (quanquam inhonestus videbor, qui, purgatum me veniens, ausim etiam aliquid à te petere) ut me pari ocrearum et calcarium dones, quemadmodum alias Bergis reversus sororibus utrique psalterium, quæ tamen nullo modo meruerant. ‘Quomodo tu?’ inquires. Meministine quos et quot miserim versus? Hos perlege, hos numera an non omnes isti versus uno pari ocrearum et calcarium valeant, si solvas secundum promissa. Quid?, an iniquum postulo?, præsertim cum tanti tibi sint ut vel prælo committi debere dicas. Quare majorem in modum à te contendo, ne patiaris irritas meas esse et inanes preces. Vale. Hagæ-Comitis, XVI° Kalendas Mayas MDCX.

Tui observantissimus
Constantinus Huygens,
ætate 13, 1610.

Vertaling

Aan de heer Huygens, secretaris van [de Raad van] State,

te Jutfaas.

Gegroet.

Ik kom mij verontschuldigen, geachte vader. ‘Maar hoe?’ zult u in menig opzicht vragen. Aanvaard daarom deze excuses. Tot vandaag wist ik niet, zo helpe mij God, dat u de brief van ons wilde ontvangen, waarop u in al uw brieven hebt aangedrongen, naar ¹moeder ons nu pas heeft verteld. Ja, zelfs wij vroegen ons dikwijls af, wat verhinderde dat u via moeder ons om uitleg vroeg dat wij geen brief gezonden hebben. Bovendien was er tijd noch gelegenheid voor.

Hoewel u dit een zwak excuus zult vinden, dat vooral luijaards plegen aan te voeren, is het dat werkelijk zelfs naar uw oordeel niet, wanneer u de zaak overweegt. Johan [Dedel] en ik besteden alle tijd aan het schrijven van verzen; ik ga daar geheel in op. En dit is nog niet het enige, want ook moet Maurits door mij op de luit worden onderwezen, en daaraan moet ook tijd worden besteed, zoals u zelf opdraagt.

En dan moet er nog worden paardgereden, zij het dat daarvoor niet zoveel tijd wordt vrijgemaakt. Johan immers, die ons instrueert, komt niet zo vaak, maar eerder twee- of driemaal per week. Nu hebben wij al een week niet gereden. Wij zullen toch bij uw terugkomst meer kunnen dan toen u weg ging, naar ik hoop, want hijzelf is in de tussentijd al begonnen ons te prijzen, wat hij anders nooit doet. Daaruit is gemakkelijk af te leiden dat wij vooruit zijn gegaan. Ik heb hem overigens gevraagd of het nu niet snel tijd werd voor laarzen en sporen. Waarop hij zei: ‘Wanneer je wilt.’ Aangezien ik ze niet heb, zou ik willen (hoewel ik onoprecht lijk, omdat ik, mij eerst verontschuldigende, zelfs iets van u durf te vragen) dat u mij een paar laarzen en sporen geeft, zoals u een andere keer, toen u uit Bergen[-op-Zoom] terugkwam, aan de twee ²zusters een psalmboek hebt gegeven, die dat toch helemaal niet hadden verdiend. ‘Waarom jij dan wel?’ zult u zeggen. Herinnert u zich dan niet wat voor en hoeveel ³verzen ik heb ⁴gezonden? Lees deze door en reken uit of al deze verzen niet een paar laarzen en sporen waard zijn, als u ze betaalt volgens belofte. Wat? Of ik iets onwelvoeglijks vraag? Vooral nu ze u zoveel waard zijn dat u zegt dat ze zelfs aan de drukpers moeten worden toevertrouwd. Daarom verzoek ik dringend niet toe te laten dat mijn smeekbeden doelloos en vergeefs zijn. Gegroet. Den Haag, 16 april 1610.

Uw toegewijde
Constantijn Huygens,
13 jaar oud, 1610.

---

1. Susanna Hoefnagel.

2. Elisabeth en Geertruida Huygens.

3. ‘Ὅδοιπορικόον’, 1 april 1610 (Gedichten 1, pp. 18-23).

4. Huygens aan zijn vader Christiaan Huygens sr., 1 april 1610 (Gedichten 1, pp. 18-19 [n. 1]).

CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
AAN CORNELIS VAN SIPENESSE (UTRECHT)
28 APRIL 1610

II

Samenvatting: Huygens betreurt het dat hij bij zijn bezoek aan Utrecht Van Sipenesse en diens muziekleraar [mogelijk Peter Uyttenbogaert], die vanwege een begrafenis naar Leiden en Warmond waren gegaan, heeft gemist. Anders hadden ze nog samen kunnen musiceren, bijvoorbeeld in de Janskerk. Hij nodigt Van Sipenesse uit om naar Den Haag te komen.

Over een antwoord van Van Sipenesse is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIV, nr. 14, fols. 20-21: brief (dubbelvel, 20x32cm, abc | d; autograaf).

Uitgaven op papier: Worp 1, nr. 11, p. 5: samenvatting.

— Rasch 2007, nr. 11, pp. 240-243: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Johan van Duivenvoorde Warmond; Susanna Hoefnagel; Christiaan Huygens sr.; Cornelis van Sipenesse sr.; Peter Uyttenbogaert.

Plaatsen: Janskerk (Utrecht); Leiden; Warmond.

Glossarium: barbitus (viola da gamba); bassus (baspartij); canere (spelen, zingen); cantare (zingen); musicus (muzikaal).

Transcriptie

Probissimo honestissimoque juveni

Domino Cornelio à Sipenes.

Ultrajectum.

Salutem plurimam.

Admodum dolui quod, dum istic essemus, colloqui[o] tuo caruimus. Non tamen tuam fuisse illam culpam ajo, nec etiam nostram. Scis enim cum totius istius Senatus voluntas discedere, non esse in nostrâ manu ut obstemus. Hoc ego nos absolvo. Te etiam fortassis necessaria tua negotia Leydam vocavere; suspectus tamen parum mihi es. Accepi enim Warmondum te petisse ad spectandum funus defuncti Domini à Warmont. Quid hoc ad te? Adeòne cupidus eras videndi funeris? An nunquam alias vidisti similia? Hoccine etiam videndum erat? Præsertim cum charissimi tui (quod rarò contingit) in urbe erant amici. Speraveram fore ut etiam semel in templo Sancti Joannis concineremus, quod toties promiseras, si quando Ultrajectum veniremus. At jam, cum semel venimus, cum semel nobis feriæ, Leydam petis, quasi nos fugiens, quod tamen non est ut credam. | b |

Sæpius cum patre tuo et cognatulis tuis pransi sumus; et, si adfuisses, musicè cecinissemus. Sed sine te nihil. Omnia languebant. Tu solus quærebaris. Quid enim? Si cantaremus, deerat bassus; idem, si barbito caneremus. Tu enim, quod magis est, adduxeras tecum præceptorem cognatorum tuorum, qui bassum canere solet. Pater tuus præ senio, ut scis, bassum cantare nequit; tremula frigidaque in barbito manus. Ita ut nihil sine te et præceptore isto efficere jucundi potuerimus.

Ego verò non prorsus te libero. Nam si non istic, hic etiam cani potest. Tu igitur, si purgare te nobis cupis, ad nos venias, ut damna resarciamus. Non est quod causeris itineris molestiam. Appetit æstas, et jam tantum jucundus erit iter facere, præcipuè cum uno die huc advolare possis. Hoc igitur te ex animo rogitō, atque etiam | c | precor (humanius fari incipiam ut huc te alliciam). Nihil patri, matri et nobis omnibus poteris facere gratius, quam ut nos invisas. Vale et vola. Hagæ-Comitis, 4° Kalendas Majas MDCX.

Tui studiosissimus
Constn. Huygens, 1610, annorum 13.

Vertaling

Aan de waarde jongeheer Cornelis van Sipenesse,

te Utrecht.

Beste Cornelis,

Ten zeerste betreurde ik het dat wij, toen wij in Utrecht waren, je daar niet konden ontmoeten. Ik zeg niet dat dat jouw schuld was, maar evenmin was het onze schuld. Je weet immers dat, als de complete vroedschap uiteen wil gaan, het niet in onze macht is ze tegen te houden. Daarmee spreek ik ons dus vrij. Misschien hadden belangrijke zaken je naar Leiden geroepen; toch wek je bij mij enige argwaan. Ik heb begrepen dat je naar Warmond bent gegaan om de begrafenis van wijlen de heer [Johan] van ¹[Duivenvoorde] Warmond bij te wonen. Wat heb je daaraan? Wilde je zo graag een begrafenis meemaken? Heb je nooit eerder iets dergelijks bijgewoond? Was daar echt zoveel te zien? Vooral wanneer (wat zelden voorkomt) je dierbaarste vrienden in de stad waren. Ik had gehoopt dat wij zelfs eens samen in de ²Janskerk zouden zingen, wat je mij steeds beloofde, voor wanneer wij naar Utrecht zouden komen. En nu wij eenmaal gekomen zijn en er ook nog tijd voor hadden, ga je naar Leiden, alsof je ons ontvlucht, hoewel ik niet denk dat dat het geval is.

Verschillende malen hebben wij met je ³vader en je jongere familieleden de tafel gedeeld; als je aanwezig was geweest, hadden we samen muziek kunnen maken. Maar zonder jou werd het niets. Alles lag stil. We misten je. Hoe dat zo? Als we wilden zingen, ontbrak de bas. Als we op de viola da gamba wilden spelen, was het net zo. Want je had ook nog de ⁴leraar van je familie meegenomen, die de bas pleegt te zingen. Je ⁵vader kan, je weet het, vanwege zijn ouderdom de baspartij niet zingen. Zijn handen trillen en zijn te koud, wanneer hij op de viola da gamba speelt. Daarom konden we, zonder jou en je leraar, niets plezierigs tot stand brengen.

Ik laat je beslist nog niet los, want, als er daar [in Utrecht] niet kan worden gezongen, dan wel hier [in Den Haag]. Daarom kun je, als je met ons weer in het reine wilt komen, naar ons toekomen om de schade weer goed te maken. Je kunt niet het ongemak van de tocht als bezwaar voorwenden. De zomer komt eraan, en het zal een plezierig tochtje zijn om te maken, vooral als je op een dag hierheen kunt spoeden. Daarom vraag ik je dat uit heel mijn hart; ik smeed het je zelfs (ik begin het steeds onderdaniger te vragen, teneinde je hierheen te lokken). Niets zouden vader, moeder en wij allen meer op prijs stellen dan wanneer je ons komt opzoeken. Vaarwel en vaar hierheen. Den Haag, 28 april 1610.

Je toegewijde
Constantijn Huygens, 13 jaar oud, 1610.

-
1. Johan van Duivenvoorde, heer van Warmond, was op 15 april 1610 te Den Haag overleden.
  2. In de Janskerk was de bibliotheek van de stad Utrecht ondergebracht, waarin tevens een flinke verzameling muziekboeken. Wellicht is dit laatste de reden dat Huygens zo nadrukkelijk deze kerk noemt.
  3. Cornelis van Sipenesse sr.
  4. Misschien Peter Uyttenbogaert. Cornelis van Sipenesse was scholasticus van de Pieterskerk te Utrecht, hetgeen doet vermoeden, al is er geen bewijs, dat de organist van de Pieterskerk, Peter Uyttenbogaert, het muziekonderwijs ten huize Sipenesse verzorgde. Deze Peter Uyttenbogaert was een broer van de bekende, Arminiaansgezinde predikant Johannes Uyttenbogaert, in 1610 nog hofpredikant te Den Haag en een bekende van de familie Huygens aldaar.
  5. Cornelis van Sipenesse sr.

CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
AAN ZIJN VADER CHRISTIAAN HUYGENS SR. (BERGEN-OP-ZOOM)
MEI 1610
12

Vertraagd antwoord op een verloren gegane brief van Christiaan Huygens sr. (voorjaar 1610).

Samenvatting: Huygens excuseert zich dat hij niet eerder heeft geschreven. Hij beschrijft hoe hij heeft gezongen en luit gespeeld in aanwezigheid van Contarini, de gezant van Venetië.

Over een antwoord van Christiaan Huygens is niets bekend.

Datering: De brief draagt slechts het jaartal (1610) en de leeftijdsaanwijzing van Huygens (13 jaar). Dit bakent de datering af tussen 1 januari en 4 september 1610. De inhoud wijst op mei 1610.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. XLIV, nr. 8, fols. 9-10: brief (dubbelvel, 20x32cm, ab|d; autograaf).

Uitgaven op papier: Worp 1, nr. 12, p. 6: volledig.

— Rasch 2007, nr. 12, pp. 243-246: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Jonas Charisius; Tommaso Contarini; Johan Dedel; Maurits Huygens; Emmery van Liere; Jacob Ulfeldt.

Plaatsen: Denemarken; Venetië.

Titels: *Colloquia* (Erasmus).

Glossarium: canere (zingen); cantare (zingen); cantio (lied); cantus (gezing); chorda (snaar); cytharædus (citer-speler); quinta [chorda] (hoogste snaar); testudo (luit); vox (stem).

Transcriptie

A Monsieur

Monsieur Huygens, Secrétaire du Conseil d'Etat,

à Berghes-sur-le-Zoom.

Salutem plurimam.

Tam diu, Pater charissime, querulis tuis litteris respondere distuli, ut videar mihi potius ad te scribere quam rescribere, quod quidem meâ, ut fatear, accidit culpâ. Nec tamen omninò memet incuso; paullulum enim restat excusationis. Miraberis quid tandem proferam. At ubi audieris, tute, scio, aliquam saltem ex parte desidia opinionem adimes. Meministine nos *Colloquia* Domini Erasmi discere, idque ter de die, nimirum mane horâ undecimâ, à prandio secundâ, et vesperi sextâ, quam horam epistolis et versibus componendis impendere solebamus? Hoc inquam tempus jam ademptum nobis est. Non mirum igitur in scribendis litteris segnius solito me pergere. Dices fortassis, cur tu minus quam frater? Illi non componenda carminum erat materia ut mihi, quam etiam ante reditum tuum absolvere et ad te mittere putaveram, ut nuper. Habes causam cur tam diu siluerim. Jam verò cum in meâ manu non esse videam ut absolvam, non potui non ad te primo nuntio aliquid litterarum dare. Sed jam satis excusationum. Ut ad alia procedam.

Venetiaë legatum hic fuisse non te arbitror latere. Ille, cum Dominus Lier, qui continuè illi aderat, de me, ut ferè fit, prædicasset, accersit me. Adeo cum Joanne. Cano. Ille continuè cantiones aliquot Gallicas poscere. |b| Profero librum. Canto simul testudine et voce, ita ut ibi canendo plus minus horâ trivissemus. Ego interim, ut citharædus ille apud Dionysium, spe non minus oblectabar quam ille cantu. Speraveram enim ut quid tale accideret, quale cum essemus apud legatos Daniaë. Sed nihil. Tandem rumpebatur quinta, cumque novam me velle applicare simularem, ille suâ linguâ '*Basta, basta*' inquit, et simul cum dicto abiit. Mox et ego ¹[...] sudans decessi.

---

1. Er ontbreekt een stukje van het papier.

Plura quæ scribam non habeo; omnem enim jam materiam præripuit frater. Restat ut te Deo Optimo Maximo commendem. Hagæ-Comitis, anno MDCX.

Tui observantissimus
Constantinus Huygens, annorum 13, 1610.

Vertaling

Aan de heer Huygens, secretaris van de Raad van State,

te Bergen-op-Zoom.

Lieve vader,

Zó lang heb ik het uitgesteld uw vragende ²brief te beantwoorden, dat het wel lijkt alsof ik u uit mijzelf schrijf in plaats van een brief te beantwoorden. Het is, ik beken het, mijn eigen schuld. Toch laak ik mijzelf niet ten volle, want er blijft nog een rest van excuus over. U zult zich wel afvragen wat ik nu naar voren ga brengen. Maar wanneer u het heeft gehoord, zult u tenminste een bepaald gedeelte van uw dunk van ledigheid [jegens mij] terzijde schuiven. Herinnert u zich niet dat wij de *Colloquia* van Erasmus moesten bestuderen, en wel driemaal daags, om elf uur in de ochtend, na het middagmaal om twee uur en 's avonds om zes uur, welk [laatste] uur het tijdstip is dat wij plachten te benutten voor het schrijven van brieven en verzen? Ik kan dus zeggen dat die tijd ons nu is afgenomen. Het is daarom geen wonder dat ik mij later dan gewoonlijk weer aan het schrijven van een brief zet. U vraagt dan misschien, waarom jij minder dan je ³broer? [Het antwoord is dat] hij geen stof voor het maken van verzen had zoals ik, welke [stof] ik had gemeend al voor uw terugkomst af te maken en aan u op te sturen, zoals onlangs. Hier hebt u de oorzaak van mijn langdurig stilzwijgen. Nu ik echter zie dat het mij toch onmogelijk is om mij vrij te spreken, kan ik niets anders doen dan u bij deze eerste gelegenheid iets van een brief te schrijven. Maar genoeg excuses nu. Laat ik op iets anders overgaan.

Het zal u niet zijn ontgaan, dat de ⁴gezant van Venetië alhier is geweest. Toen de heer [Emmery] van Liere, die steeds in zijn nabijheid is, hoog over mij had opgegeven, zoals meestal gebeurt, riep de gezant mij bij zich. Ik ga erheen, met Johan [Dedel]. Ik zing. Hij vraagt meteen om wat Franse liederen. Ik haal een boek te voorschijn en zing terwijl ik er luit bij speel, zodanig dat wij al zingende daar ongeveer een uur doorbrachten. Ondertussen genoot ik, net als de citerspeler bij Dionysius, evenveel van de ⁵hoop als hij van het gezang. Ik hoopte immers dat hetzelfde zou gebeuren als ⁶indertijd toen we bij de ⁷gezanten van Denemarken waren. Maar niets [van dat alles]. De hoogste snaar brak, en toen ik aanstalten maakte om er een nieuwe op te zetten, zei hij, in het Italiaans: 'Genoeg, genoeg,' en vertrok na die woorden. Vlug daarna ging ik, badend in het zweet, ook weg.

Meer om te schrijven heb ik niet. Mijn broer heeft mij reeds al het gras voor de voeten weggemaaid. Mij blijft slechts over u in de gunst van de goede God aan te bevelen. Den Haag, 1610.

Uw toegewijde
Constantijn Huygens, 13 jaar oud, 1610.

-
2. Christiaan Huygens sr. aan zijn zoon Constantijn, april? 1610 (verloren).
  3. Maurits Huygens.
  4. Tommaso Contarini.
  5. Dat wil zeggen, de hoop op goede beloning.
  6. December 1607.
  7. Jacob Ulfeldt en Jonas Charisius.